

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút

Edícia: Porovnávacie analýzy

16/2020

Vybrané aspekty pripravovanej novely Ústavy Slovenskej republiky v komparatívnej perspektíve

Vypracovali: Mgr. Martin Mališka a Mgr. Eduard Csudai, PhD.,
Odbor Parlamentný inštitút

Schválila: Mgr. Natália Švecová, riaditeľka Odboru Parlamentný
inštitút

Bratislava

19. októbra 2020

Anotácia:

Materiál prináša stručné porovnanie právnej úpravy vybraných otázok súvisiacich najmä s pripravovanou novelou Ústavy SR a reformou súdnictva. Zmapovaná je napríklad aktuálna problematika pôsobnosti najvyšších správnych súdov.

Kľúčové slová:

imunita, sudca, ohýbanie práva, kontrola ústavnosti, ústavný súd, ombudsman, najvyšší správny súd

Postavenie Odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj Oddelenie Parlamentná knižnica a Oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti Odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Odbor Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

Materiál slúži výlučne pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom Odboru Parlamentný inštitút a autorov.

Obsah

1 Úvod.....	4
2 Trestný čin ohýbania práva	5
2.1 § 339 nemeckého trestného zákona (Rechtsbeugung) – jednotlivé právne aspekty trestného činu a všeobecný charakter skutku	5
2.2 Subjekt trestného činu	6
2.3 Objekt trestného činu	7
2.4 Objektívna a subjektívna stránka trestného činu prekrúcania práva	7
2.5 Možná aplikácia § 339 nemeckého trestného zákona v slovenských podmienkach.....	9
2.6 Komparácia trestného činu ohýbania práva a trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa	10
3 Trestné stíhanie sudcov	11
4 Vybrané aspekty kontroly ústavnosti.....	12
4.1 Česká republika	12
4.2 Francúzsko.....	12
4.3 Nemecko	12
4.4 Rakúsko.....	13
4.5 Švajčiarsko	13
4.6 Švédsko	13
5 Právomoci ombudsmana pred ústavným súdom	14
5.1 Česká republika	16
5.2 Francúzsko.....	17
5.3 Nemecko	17
5.4 Nórsko.....	17
5.5 Portugalsko.....	18
5.6 Rakúsko.....	19
5.7 Slovinsko.....	20
5.8 Spojené kráľovstvo	21
5.9 Španielsko.....	21
5.10 Taliansko.....	22
6 Pôsobnosť najvyššieho správneho súdu	23
6.1 Česká republika	23
6.2 Francúzsko.....	23
6.3 Nemecko	24
6.4 Rakúsko.....	25
6.5 Švajčiarsko	26
6.6 Švédsko	27
7 Záver.....	28
Použité zdroje.....	29

1 Úvod

Porovnávacia analýza sa zameriavala najmä na päť vybraných krajín (Nemecko, Švajčiarsko, Rakúsko, Francúzsko a Spojené kráľovstvo), ale v niektorých bodoch je doplnená aj o iné európske krajiny (napr. Portugalsko, Španielsko, Taliansko, Česká republika, Írsko, Švédsko a Nórsko). Analyzované boli primárne ako aj sekundárne zdroje citované v texte materiálu.

Trestný čin ohýbania práva je trestný čin, ktorý súčasná slovenská právna úprava nepozná. V Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024¹ (ďalej len „programové vyhlásenie vlády“) sa uvádza, že *„vláda v tejto súvislosti zváži aj zavedenie trestného činu ohýbania práva podľa vzoru nemeckej úpravy.“* Keďže trestný čin ohýbania práva sa v súčasnosti nenachádza v Trestnom zákone, tak sa porovnávacia analýza zameriava aj na znaky skutkovej podstaty predmetného trestného činu a ich aplikáciu v praxi.

Cieľom, ktorý je stanovený v programovom vyhlásení vlády na roky 2020 až 2024, je aj preskúmanie možnosti zrušenia rozhodovacej imunity sudcov a súhlasu Ústavného súdu SR pri vzatí sudcu do väzby. V súčasnosti môže byť sudca vzatý do väzby iba, ak plénum Ústavného súdu SR vysloví súhlas so vzatím sudcu do väzby.

Zváženie zavedenia individuálnej kontroly ústavnosti sa taktiež nachádza v programovom vyhlásení vlády. V súčasnosti môže namietat nesúlad právnych predpisov s Ústavou SR najmenej pätina poslancov NR SR, prezident SR, vláda SR, súd v súvislosti s prejednávanou vecou, generálny prokurátor, predseda Súdnej rady SR, ak ide o právny predpis týkajúci sa výkonu súdnictva, a verejný ochranca práv, ak ďalšie uplatňovanie právneho predpisu môže ohroziť základné práva alebo slobody alebo ľudské práva a základné slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom (ďalej len „základné práva a slobody“). Existuje tak možnosť, že ústavný súd bude musieť rozhodnúť podľa právneho predpisu, o ktorého ústavnosti má značné pochybnosti. Z podobného úsudku vychádza aj rozšírenie právomoci verejného ochranu práv, ktorý by už nemal byť limitovaný iba na určité prípady, ale jeho postavenie by bolo obdobné ako pri generálnom prokurátorovi.

Posledná časť zmapovala problematiku pôsobnosti najvyšších správnych súdov, súvisiacu najmä s aktuálne prerokovávaným vládnym návrhom ústavného zákona, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov (parlamentná tlač č. 270) a vládnym návrhom zákona o reforme súdnictva (parlamentná tlač č. 271).

¹ Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024. Dostupné on-line na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=477513>. [cit. 12.10.2020].

2 Trestný čin ohýbania práva

V prvej časti analýzy sa zameriame na vysvetlenie skutkovej podstaty trestného činu ohýbania práva. V analyzovaných krajinách² skúsenosť s identickou, resp. podobnou právnou úpravou po dôkladnej analýze nie je prítomná, a z toho dôvodu sme sa zamerali na zahraničnú i domácu literatúru približujúcu daný trestný čin v rámci nemeckého právneho poriadku a jeho možné uplatnenie v podmienkach SR. Po dôkladnej analýze sa trestný čin ohýbania práva spočiatku javil ako trestný čin zavedený najmä v krajinách anglo-saského právneho systému. Írsko ako jedna z týchto krajín pozná trestný čin „perverting the course of justice.“ Po preskúmaní skutkovej podstaty trestného činu v rámci írskeho trestného zákona sa však daný trestný čin prelína najmä s trestným činom marenia spravodlivosti. Aj z toho dôvodu je najvhodnejší preklad skutku ohýbania práva nasledovný: „bending the law“.³ Špecifickosť trestného činu ohýbania práva má opodstatnenie v systéme, ktorý Nemecko zasiahlo do roku 1945, kedy sa verejní činitelia dopúšťali výkladu práva z čisto pozitivisticko-právneho chápania bez podmieneného úmyslu rozhodovať o veciach patriacich do ich pôsobnosti. Z toho dôvodu sa daný trestný čin uplatňoval síce v intenciách zákona, ale tak aby pôsobil na ujmu či škodu druhej strany. V nasledujúcom texte rozoberieme jednotlivé právne aspekty a všeobecný charakter trestného činu ohýbania práva v zmysle nemeckej právnej úpravy.

2.1 § 339 nemeckého trestného zákona (Rechtsbeugung⁴) – jednotlivé právne aspekty trestného činu a všeobecný charakter skutku

Hlavné problémy, ktoré sa môžu objaviť pri normotvorbe, ktorá postihuje pochybenia výkonu sudcovskej moci je nezávislosť súdov odrážajúca systém delby moci. Sudcovia by mali mať priestor na to, aby mohli urobiť chyby, avšak otázka je, kde umiestniť čiaru ktorá oddeľuje pochybenie sudcu a čo chápať ako ohýbanie práva.⁵ Podľa skutkovej podstaty sa predmetného trestného činu dopustí sudca, iná úradná osoba alebo zmierovací sudca, ktorý sa pri pojednávaní alebo rozhodovaní v právnej veci dopustí ohýbania práva (zneužitia zákona) v prospech alebo na ujmu inej strany, t. j. zvýhodňuje alebo poškodzuje niekoho, koho sa jeho konanie, či rozhodnutie dotýka, pričom trestná sadzba trestu odňatia slobody je vo výmere od

² V tejto časti boli analyzované najmä krajiny hlavnej výskumnej vzorky.

³ V angličtine sa môžu objaviť ekvivalenty ako „perversion of course of justice“, resp. „perversion of justice“, avšak najexaktnejší ekvivalent je pojem „bending the law“ alebo „bending right“.

⁴ Znenie trestného činu je prístupné online v nemeckom jazyku na webovom sídle:
<https://dejure.org/gesetze/StGB/339.html>.

⁵ DUBBER, M. a HÖRNLE, T.: *Criminal Law: A Comparative Approach*. Oxford: Oxford University Press, 2014. 710 s. ISBN 978-0-19-958960-9.

jedného do päť rokov.⁶ Tu je nutné si všimnúť, že zákon extenzívnejšie prihliada na viacero subjektov popri sudcoch.

Existujú dva prípady pochybení prihliadajúce na ohýbanie práva v zmysle nemeckého právneho poriadku: v prvom rade sa jedná o odchýlky motivované sudcovým, resp. vlastným záujmom verejného činiteľa.⁷ Znenie nemeckej právnej úpravy sa uplatňuje aj vtedy, ak sudca buď nemá, resp. sa snaží mať nejaký prospech v rámci rozhodnutia, pretože skutková podstata definuje iba činy smerujúce v prospech alebo na úkor inej strany.⁸ Druhá skupina prípadov rozhodnutí súdov pozostáva z prípadov, ktoré sú súčasťou systematického porušovania rovnoprávnosti.

Rozlišovanie pochybení sudcov a iných verejných činiteľov zohľadňuje na jednej strane legitímnu snahu neuplatniť trestný čin ohýbania práva na každé rozhodnutie, ktoré môže byť neskôr zrušené alebo považované za neaplikovateľné iba pre tzv. právne nesprávne rozhodnutie. Avšak, na druhej strane sa zohľadňuje taktiež vylúčenie neprimeraného privilegia sudcov, ktorí uplatňujú objektívne neospravedlňiteľné právne názory a porušujú normy pri rozhodovaní v konaniach, ktorých zásadný, či už hmotnoprávny alebo procesnoprávny význam sa dotýka právneho systému všeobecne alebo konkrétne v danej veci.⁹

2.2 Subjekt trestného činu

Subjektom trestného činu ohýbania práva je sudca a iní verejní činitelia (prokurátor, policajt, notár, súdny exekútor, primátor, pracovník katastra nehnuteľností, minister, pracovník správcu s rozhodovacou činnosťou, vyšší súdny úradník a pod.), ako aj iné osoby oprávnené vykonávať rozhodovaciu činnosť v právnych veciach (rozhodcovia v rozhodcovskom konaní či správcovia konkurznej podstaty). Páchateľ trestného činu podľa § 339 ods. 1 nemeckého trestného zákona musí na jednej strane minimálne považovať neoprávnenosť svojho právneho názoru za možnú a schváliť ju; na strane druhej si musel byť

⁶ ŠAMKO, P. *Trestný čin prekrúcania (ohýbania) práva*. Dostupné na internete:

<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a833-trestny-cin-prekrucania-ohybania-prava>. [cit. 12.10.2020].

⁷ Jedná sa o fenomenologický opis pretože právne znenie nemeckého trestného zákona nepozná konanie v príčinnej súvislosti s vlastným záujmom.

⁸ Dôvody stojace za uplatňovaním vlastných záujmov sú buď ziskuchtivosť, ušetrenie času na nudných prípadoch v rámci rozhodovacej činnosti, resp. situácie, v ktorých sa určitá osoba snaží o emocionálne uspokojenie prostredníctvom násilných činov proti iným osobám (viď. prípad *Mireles v. Waco*, dostupný na internete: <https://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/502/9.html>).

⁹ DIE FREIE JURISTISCHE BIBLIOTHEK: *Wie Rechtsbeugung nach § 339 StGB in Wirklichkeit aussieht: Der Vergleich des Diktators über das Protokoll*. Dostupné na internete: <https://opiniojuris.de/aufsatz/3395>. [cit. 10.09.2020].

vedomý zásadného významu porušeného právneho predpisu pre výkon spravodlivosti a práva.¹⁰

2.3 Objekt trestného činu

Objektom trestného činu ohýbania práva je ochrana výkonu spravodlivosti, či záujem na riadnom uplatňovaní a výklade právnych noriem štátu a to nielen v súlade s ich jazykovým vyjadrením, ale aj v súlade s ich významom, obsahom či účelom.

2.4 Objektívna a subjektívna stránka trestného činu prekrúcania práva

Nemecký zákon nevysvetľuje, čo sa rozumie pod pojmom ohýbanie práva. Aby mohla byť naplnená skutková podstata trestného činu ohýbania práva, musí ísť, v zmysle danej právnej úpravy o úmyselné vážne (podstatné) ignorovanie zmyslu (účelu) právnej normy, či jej úplné ignorovanie pri rozhodovaní. Musí sa jednať o úmyselné zavinenie rozhodovacieho subjektu, teda subjekt musí mať vedomosť o tom, že zneužíva právnu normu, aby svojím rozhodnutím úmyselne poskytol neoprávnenú výhodu, či neoprávnenú ujmu adresátovi rozhodnutia, ako aj to, že ide o zásadné porušenie výkladu právnej normy, ktoré celkom určite môže ovplyvniť výsledok rozhodovacieho procesu sudcu, resp. verejného činiteľa.¹¹

Judikatúra nemeckého federálneho súdu vyžaduje od páchatel'a trestného činu ohýbania práva, aby sa takého konania dopustil úmyselne a závažným spôsobom odchyľujúcim sa od litery zákona. Podľa § 339 nemeckého trestného zákona trestný čin ohýbania práva nekriminalizuje také odchýlky od právnych noriem, ktoré sú objektívnymi miernymi porušeniami alebo sú subjektívne spáchané len z nedbanlivosti. Po revízií trestného zákona v roku 1974 sa však začal vyžadovať len tzv. podmienený úmysel. Vyžadovanie priameho úmyslu malo za dôsledok, že sudcovia v nacistickom Nemecku boli imúnni voči vyšetrovaniu. Sudcovia, ktorí mali pochybnosti o zákonnosti noriem pred rokom 1945, ale konali podľa nich, nemohli byť odsúdení za ohýbanie práva, pretože mali podmienený úmysel ohľadom svojho protiprávneho konania. Tým sudcom, ktorí svojimi rozhodnutiami prispievali k uskutočňovaniu nacistickej ideológie, chýbal požadovaný zámer, pretože nerozlišovali medzi nesúlados základných požiadaviek legality a chápaním práva z hľadiska právneho pozitivizmu.¹²

¹⁰ ŠAMKO, P. *Trestný čin prekrúcania (ohýbania) práva*. Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a833-trestny-cin-prekrucania-ohybania-prava>. [cit. 12.10.2020].

¹¹ Tamtiež.

¹² DUBBER, M. a Hörnle, T.: *Criminal Law: A Comparative Approach*. Oxford: Oxford University Press, 2014. 710 s. ISBN 978-0-19-958960-9. s. 638.

V súčasnosti práve v zmysle judikatúry federálneho súdu v Nemecku sa interpretácia rozsahu uplatňovania trestného činu zúžila, aby sa zabránilo jeho použitiu na chyby vo výklade alebo pri uplatňovaní a v mene ochrany súdnej nezávislosti.¹³ V tejto súvislosti je potrebné nastoliť otázku, či existuje len jedna koncepcia práva – dôkladne pozitivistická.¹⁴ Daná koncepcia vylučuje existenciu práva presahujúceho hranice právneho pozitivizmu a striktne limituje sudcov na presadzovanie pozitívneho práva, odhliadnuc od jeho obsahu. V zmysle tejto koncepcie by sudcom nemohlo byť za ich konanie vyčítané, že postupovali podľa vtedajších nacistických zákonov, avšak mohli byť stíhaní za odklonenie sa od pozitívneho práva v skutku kreatívnym spôsobom, napríklad, ak by našli cestu vyhýbajúcu sa právu, ktoré bolo uzákonené počas nacistického Nemecka.¹⁵

Reštriktívny výklad § 339 nemeckého trestného zákona zachováva nezávislosť sudcu, pretože je sudca vinný z ohýbania práva, iba ak sa úmyselne a závažným spôsobom odkláňa od zákona¹⁶. Je tomu tak z dôvodu, že si sudca musel byť v čase, kedy spáchal trestný čin **vedomý osobitného významu porušenej normy a súčasne dodržiavania litery zákona**. Takýmto spôsobom je potom zabezpečené, že nebude vynesенý rozsudok za porušenie zákona na základe ohýbania práva, aj keď je rozhodnutie uskutočnené na základe podmieneného úmyslu, ale iba vtedy, keď sa sudca pri rozhodovaní nespolieha výlučne na zákon a poriadok.¹⁷ Dané slová potvrdzuje aj sudca JUDr. Peter Šamko: „*Trestný postih by sa mal preto obmedzovať na závažné vedomé pochybenia (úmyselné rozhodovanie proti zmyslu zákona napríklad za využitia irelevantných úvah) motivované snahou zvýhodniť alebo poškodiť adresáta rozhodovania. Podľa nemeckej judikatúry, by mali byť trestnoprávne sankcionovateľní len tí páchatelia, ktorí sa úmyselne a v podstatnom smere odvrátia od slov a zmyslu zákona.*“ To znamená, že musí dôjsť „*k vedomému (úmyselnému) zneužitiu práva, ergo ohýbaniu práva, a teda k zjavnému nesprávnemu uplatňovaniu zákona v tom smere, že neoprávnene zvýhodňuje alebo znevýhodňuje*

¹³ Tamtiež, s. 638.

¹⁴ Pozitivismus uznáva, že obsah práva je determinovaný morálnymi postojmi ľudí z mäsa a kostí, ale popiera, že by bol obsah práva metafyzicky determinovaný objektívnymi morálnymi faktami. Príkladom pozitivistického myslenia je analytická jurisprudencia, ktorá tvrdí, že právo je to, čo ako právo stanoví orgán verejnej moci, ktorý k tomu má právomoc a právomoc normotvorby má ten orgán verejnej moci, ktorý je k tomu splnomocnený právom. Pre obsah práva nemajú význam morálne hodnoty ako také, ale skutočné morálne postoje ľudí, ktoré uplatňujú v reálnej praxi, aj keď sú tieto postoje dekadentné. Príkladom môže byť nacistické právo ako spoločenská prax určitej doby. „Musíme vziať do úvahy“ väčšinové „morálne“ názory nacistických právnikov. Tieto názory aspoň sčasti vysvetľujú fungovanie nacistického práva, ale neospravedlňujú ho. (in: SOBEK, T. Právní myšlení: Kritika moralismu. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 37.)

¹⁵ DUBBER, M. a Hörnle, T.: *Criminal Law: A Comparative Approach*. Oxford: Oxford University Press, 2014. 710 s. ISBN 978-0-19-958960-9. s. 640.

¹⁶ BGH, rozsudok z 22. januára, 2014, sp. značka2 StR 479/13.

¹⁷ DIE FREIE JURISTISCHE BIBLIOTHEK: *Wie Rechtsbeugung nach § 339 StGB in Wirklichkeit aussieht: Der Vergleich des Diktators über das Protokoll*. Dostupné na internete: <https://opiniojuris.de/aufsatz/3395>. [cit. 09.10.2020].

účastníka konania.“ **Konanie je teda úmyselné vedome nesprávne, a je nutné „pripustiť možnosť, že použitý právny názor je nekonzistentný** (napríklad nie je rovnaký aký využil v obdobných prípadoch v predchádzajúcich svojich rozhodnutiach a svoju zmenu názoru žiadnym spôsobom neodôvodnil), **pričom** (verejný činiteľ) **si musí byť vedomý zásadného významu prekrúteného výkladu práva.**“ Sudca Peter Šamko dodáva, že sa nemusí jednať len o úmyselné zavinenie, ale aj o také, ktoré je spôsobené nedbanlivosťou (nevzdelanosť, neskúsenosť sudcu, či verejného činiteľa).¹⁸ De facto teda dochádza k zneužitiu právnej normy verejným činiteľom tak, že je použitý taký výklad právnej normy, ktorý sa evidentne prieči účelu právnej normy, a to s cieľom zvýhodniť alebo poškodiť toho, koho sa rozhodnutie verejného činiteľa môže dotýkať – napríklad sa môže zvýhodniť konkrétna strana sporu alebo v prípravnom konaní osoba podozrivá zo spáchania trestného činu, resp. strana sporu v rozhodcovskom konaní, daňový subjekt v daňovom konaní a pod. Ďalej je nutné tiež zdôrazniť, že v zmysle nemeckej úpravy samotná túžba alebo myšlienka verejného činiteľa konať spravodlivo alebo robiť správnu vec nevyklučuje trestný postih za spáchanie trestného činu ohýbania práva (napríklad vznesenie obvinenia konkrétnej osobe bez dôkazov, nakoľko je presvedčený, že spáchala trestný čin a nemôže jej to prejsť, nevyklučuje spáchanie trestného činu ohýbania práva).¹⁹

2.5 Možná aplikácia § 339 nemeckého trestného zákona v slovenských podmienkach

Keďže sa diskutovaná právna úprava pre podmienky SR vyslovene dotýka rozhodovacej činnosti sudcov, úmyselné zneužitie by sa mohlo dotýkať **úmyselného zneužitia hmotného práva** (nesprávne uplatňovanie zákona, úmyselné uplatňovanie už zrušeného právneho predpisu, ktorý nie je celkom obsahovo totožný s novým právnym predpisom, prípadne úmyselné opomenutie konkrétneho právneho predpisu pri rozhodovaní), ale aj **úmyselného zneužitia procesného práva**, ktoré má alebo reálne môže mať následne bezprostredný vplyv na rozhodnutie (úmyselné spôsobovanie prieťahov v konaní, ignorancia či zatajenie dôkazu). Konkrétny príklad v podmienkach sudcov by mohol byť, ak by niektorí sudcovia využívajúci v senátnych veciach inštitút prísediaceho k tomu, aby prostredníctvom neho odročovali hlavné pojednávania z dôvodu neprítomnosti prísediaceho (napríklad prísediaci bol opakovane oboznámený predsedom senátu, že nemusí chodiť na hlavné pojednávania, pretože hlavné pojednávanie sa konať nebude, a procesným stranám zase predseda senátu povedal, že prísediaci sa nedostavil, napríklad z dôvodu choroby a nemôže tak vo veci konať).²⁰

Aby sa dalo teda hovoriť o ohýbaní práva v takýchto prípadoch, muselo by ísť o evidentné hrubé popretie zákona a o taký výklad právnej normy, ktorý neznesie ani

¹⁸ ŠAMKO, P. *Trestný čin prekrúcania (ohýbania) práva*. Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a833-trestny-cin-prekrucania-ohybania-prava>. [cit. 12.10.2020].

¹⁹ Tamtiež.

²⁰ Tamtiež.

minimálne kritériá logického výkladu, teda je nezmyselný, respektíve o situáciu, kedy by rozhodnutie žiadny výklad právnej normy, či hodnotenie dôkazov ani neobsahovalo a bolo by tak zjavne svojvoľné. Skutkovou podstatou by teda mohli byť bezdôvodné výroky o vine a nepodložené vzatie obvineného do väzby s vymyslenými, skreslenými dôvodmi väzby, resp. s neuvedením žiadnych dôvodov.²¹

2.6 Komparácia trestného činu ohýbania práva a trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa

Rozdiel medzi trestným činom ohýbania práva a trestným činom zneužívania právomoci verejného činiteľa možno zrejme vidieť v tom, že pri trestnom čine zneužívania právomoci verejného činiteľa je nutné, aby verejný činiteľ vyslovene porušil zákon [vykonávanie právomoci spôsobom odporujúcim zákonu v zmysle § 326 ods. 1 písm. a) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“)] alebo prekročil zákon, ergo svoju zákonnú právomoc v zmysle § 326 ods. 1 písm. b) Trestného zákona, kým pri trestnom čine ohýbania práva nejde o klasické porušenie zákona a ani o prekročenie právomoci, ale ide o vedomé zneužitie výkladu právnej normy v zjavnom rozpore s jej účelom s cieľom zvýhodniť alebo poškodiť adresáta rozhodnutia verejného činiteľa. Pri trestnom čine ohýbania práva ide preto fakticky stále ešte o rozhodovanie v medziach zákona, avšak proti jeho zmyslu. Na druhej strane je možné pripustiť aj taký výklad, že žiadny rozdiel medzi týmito trestnými činmi v skutočnosti nie je, nakoľko v slovenských právnych podmienkach je možné skutkovú podstatu trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a) Trestného zákona vykladať aj tak, že zahŕňa nielen „tvrdé“ porušenie zákona (konanie proti slovám zákona), ale aj obchádzanie zákona, či jeho zneužitie, čo by sa dalo vyvodiť výkladom slov „vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu“. Zákonu totiž odporuje aj úmyselný nesprávny výklad zákona, ktorý je síce v jeho slovných hraniciach, ale prieči sa jeho zmyslu, obsahu a účelu. Problematickým by mohol byť, v našich právnych pomeroch, aj vzájomný vzťah trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a) Trestného zákona a „nového“ trestného činu ohýbania práva, nakoľko ich jednočinný súbeh by bol zrejme vylúčený z dôvodu špeciality s tým, že špeciálnym ustanovením by tu bol asi trestný čin prekrúcania práva, ktorý by bol formulovaný užšie (t. j. len na zneužitie výkladu obsahu právnej normy).²²

²¹ Tamtiež.

²² Tamtiež.

3 Trestné stíhanie sudcov

V tejto časti boli analyzované krajiny hlavnej výskumnej vzorky (t. j. Nemecko, Švajčiarsko, Rakúsko, Francúzsko), ako aj štáty doplňujúcej výskumnej vzorky (t. j. Portugalsko, Španielsko, Taliansko, Česká republika, Írsko, Švédsko a Nórsko). V zmysle analýzy iba v dvoch krajinách je prítomný špeciálny subjekt, ktorý vyslovuje súhlas so vzatím sudcov do väzby – Česká republika a Portugalsko²³. V Českej republike vyslovuje súhlas so stíhaním alebo vzatím do väzby sudcu všeobecného súdu prezident republiky pre činy spáchané počas výkonu funkcie sudcu alebo v súvislosti s výkonom tejto funkcie²⁴ a sudcovia Ústavného súdu ČR môžu byť vzatí do väzby len so súhlasom hornej komory parlamentu (Senátu). Ak Senát nedá takýto súhlas, bude trestné konanie zastavené počas doby vykonávania funkcie sudcu ústavného súdu.²⁵ V Portugalsku v prípade ak je sudca priamo prichytený pri páchaní trestného činu, rozhodujú súdy, ktoré sú inštančne nadriadené súdu, na ktorom dotknutý sudca pôsobí, o vzatí sudcu do väzby. O sudcoch najvyššieho súdu rozhoduje ten istý súd.²⁶

Vo Francúzsku, Írsku, Nemecku, Nórsku, Rakúsku, Španielsku, Švajčiarsku, Švédsku a Taliansku sú procesné aspekty stíhania sudcov rovnaké ako pre iné osoby, pričom nie je prítomný špeciálny subjekt, ktorý vyslovuje súhlas so vzatím sudcu do väzby.

²³ Článok 216 ods. 2 Ústavy Portugalskej republiky (dostupné na internete: <https://dre.pt/part-iii>) a článok 4 ods. 2 Zákona o organizácii súdnej moci Portugalskej republiky (dostupné na internete: https://dre.pt/web/guest/legislacao-consolidada/-/lc/124568276/202009181235/73760925/diploma/indice?p_p_state=maximized). [cit. 12.10.2020].

²⁴ Paragraf 76 odsek 1 zákona č. 6/2002 Sb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6#p76-1>. [cit. 12.10.2020].

²⁵ Článok 86 odsek 1 Ústavy Českej republiky. Dostupné na internete: <https://psp.cz/docs/laws/constitution.html>. [cit. 12.10.2020].

²⁶ COUNCIL OF EUROPE (GRECO): *Evaluation Report Portugal*. Dostupné na internete: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c7c10>. [cit. 12.10.2020].

4 Vybrané aspekty kontroly ústavnosti

V tejto časti bola analyzovaná právna úprava v nasledujúcich krajinách: Česká republika, Francúzsko, Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko a Švédsko.

4.1 Česká republika

V zmysle paragrafu 64 odseku 1 písmena e) zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavnom súde v znení neskorších predpisov môže podať návrh na zrušenie zákona alebo jeho jednotlivých ustanovení ten, kto podal ústavnú sťažnosť spoločne s návrhom na zrušenie zákona, alebo jeho jednotlivých ustanovení, ak jeho uplatnením nastala skutočnosť, ktorá je predmetom ústavnej sťažnosti, a podľa tvrdenia navrhovateľa sú v rozpore s ústavným zákonom.²⁷

Návrh môže podľa paragrafu 64 odseku 1 písmena c) zákona č. 182/1993 Sb. podať aj senát Ústavného súdu ČR v súvislosti s rozhodovaním o ústavnej sťažnosti.²⁸

4.2 Francúzsko

Článok 61-1 Ústavy zo 4. októbra 1958 stanovuje, že ak v konaní pred súdom je namietané, že zákonné ustanovenie porušuje práva a slobody garantované ústavou, tak vec môže byť postúpená Štátnou radou alebo Kasačným súdom Ústavnej rade, ktorá rozhodne v stanovenej lehote.²⁹

4.3 Nemecko

Podľa článku 93 odseku 1 bodu 2 a 2a Základného zákona Spolkovej republiky Nemecko (ďalej len ako „základný zákon“) možno preskúmať súlad právnych predpisov so základným zákonom. Návrh môže podať spolková vláda, krajinská vláda alebo jedna štvrtina poslancov Spolkového snemu (Bundestagu).³⁰ Konanie o návrhu je upravené v paragrafe 76 a nasl. zákona o Spolkovom ústavnom súde.³¹ Podľa článku 100 odseku 1 základného zákona môže súd navrhnúť preskúmať ústavnosť právneho predpisu, ak od toho závisí jeho

²⁷ Bližšie pozri paragrafy 64 odsek 1 písmeno e) a 74 zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavnom súde v znení neskorších predpisov. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/zzcr/1993-182>. [cit. 10.09.2020].

²⁸ Paragraf 64 odsek 1 písmeno c) zákona č. 182/1993 Zb. o Ústavnom súde. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/zzcr/1993-182/znenie-20190424#p64-1-c>. [cit. 10.09.2020].

²⁹ Ústava zo 4. októbra 1958. Dostupné na internete: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/en/constitution-of-4-october-1958>. [cit. 14.09.2020].

³⁰ Článok 93 odsek 1 body 2 a 2a Základného zákona Spolkovej republiky Nemecko. Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0518. [cit. 14.09.2020].

³¹ Paragraf 76 a nasl. zákona o Spolkovom ústavnom súde. Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bverfgg/englisch_bverfgg.html#p0344. [cit. 14.09.2020].

rozhodnutie.³² Konanie o návrhu je upravené v paragrafe 80 a nasl. zákona o Spolkovom ústavnom súde.³³

4.4 Rakúsko

Podľa článku 140 Spolkového ústavného zákona rozhodne ústavný súd o ústavnosti zákonov na návrh súdu, *ex officio*, ak bude musieť aplikovať zákon v konaní pred ním, na návrh osoby, ktorá namieta porušenie jej práv priamo neústavnosťou zákona, ak zákon nadobudol právoplatnosť (pre danú osobu) bez vydania súdneho alebo správneho rozhodnutia, na žiadosť osoby, ktorá ako účastník konania rozhodovaného všeobecným súdom v prvom stupni tvrdí, že došlo k porušeniu jej práv v dôsledku použitia protiústavného zákona, podmienkou je využitie opravného prostriedku proti tomuto rozhodnutiu. O ústavnosti spolkových zákonov rozhoduje ústavný súd aj na žiadosť spolkovej vlády, jednej tretiny Národnej rady alebo jednej tretiny Spolkovej rady.³⁴

4.5 Švajčiarsko

Podľa článku 190 Spolkovej ústavy Švajčiarskej konfederácie Spolkový ústavný súd a ostatné súdne orgány uplatňujú spolkové zákony a medzinárodné právo. Preto nemajú právomoc preskúmať jeho ústavnosť.³⁵

4.6 Švédsko

Švédska ústava v kapitole 11 v článku 14 stanovuje, že ak súd zistí, že ustanovenie odporuje základnému zákonu alebo inému nadradenému predpisu, tak dané ustanovenie nepoužije. Rovnako to platí v prípade, že pri prijímaní daného ustanovenia nebol v dôležitom ohľade rešpektovaný zákonný postup. V prípade preskúmania právneho predpisu podľa

³² Článok 100 odsek 1 Základného zákona Spolkovej republiky Nemecko. Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0560. [cit. 14.09.2020].

³³ Paragraf 80 a nasl. zákona o Spolkovom ústavnom súde. Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bverfgg/englisch_bverfgg.html#p0358. [cit. 14.09.2020].

³⁴ Článok 140 Spolkového ústavného zákona. Dostupné na internete: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1930_1/ERV_1930_1.html. [cit. 14.09.2020].

³⁵ Článok 190 Spolkovej ústavy Švajčiarskej konfederácie. Dostupné na internete: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19995395/index.html#a190>. Pozri aj napr. Mahon P. (2019) Judicial Federalism and Constitutional Review in the Swiss Judiciary. In: Ladner A., Soguel N., Emery Y., Weerts S., Nahrath S. (eds) Swiss Public Administration. Governance and Public Management. Palgrave Macmillan, Cham. Dostupné na: https://doi.org/10.1007/978-3-319-92381-9_8 alebo LIENHARD, ANDREAS, et al. "The Federal Supreme Court of Switzerland: Judicial Balancing of Federalism without Judicial Review." Courts in Federal Countries: Federalists or Unitarists?, edited by NICHOLAS ARONEY and JOHN KINCAID, University of Toronto Press, Toronto; Buffalo; London, 2017, s. 416–17. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/10.3138/j.ctt1whm97c.17>.

uvedeného postupu sa osobitná pozornosť venuje skutočnosti, že Riksdag (parlament) je najdôležitejším zástupcom ľudu a že základný zákon má prednosť pred iným zákonom.³⁶

5 Právomoci ombudsmana pred ústavným súdom

Ombudsman ako nezávislý ochranca ľudských práv by nemal zasahovať do činnosti a tiež by nemal konkurovať iným nezávislým inštitúciám, akými sú súdy, obzvlášť ústavný súd. Činnosti ombudsmanských inštitúcií a súdov majú spoločný cieľ - ochranu ľudských práv, avšak sú založené na úplne odlišných organizačných a funkčných podmienkach. Ombudsmani majú iba mäkké právomoci týkajúce sa predchádzaniu porušovania ľudských práv, zatiaľ čo súdy musia rozhodovať o jednotlivých prípadoch a predmetnú ochranu ľudských práv presadzujú. Ombudsmani získavajú svoju legitimitu zvolením (vo väčšej miere zo strany parlamentu) a zodpovedajú sa parlamentným orgánom a tiež verejnej mienke. Naproti tomu súdy musia byť úplne oddelené od iných mocí. Nezávislosť súdov a ombudsmanských inštitúcií v rámci zásady delby moci si teda vyžadujú prísne oddelenie oboch typov inštitúcií.³⁷

Na začiatok je nutné doplniť aj skutočnosť, že nie každá krajina má zriadenú inštitúciu ombudsmanského typu. V prípade skúsenosti zo štátov EÚ však takúto inštitúciu nemá len minimum štátov. V súčasnosti disponuje 25 z 27 členských štátov EÚ národnou inštitúciou ombudsmana.³⁸ Zvyšné dva štáty (Nemecko a Taliansko) majú podobné inštitúcie operujúce v regionálnej oblasti. Dokonca aj Európska únia zriadila inštitúciu ombudsmanského typu - tzv. európskeho ombudsmana.³⁹ Na úrovni Rady Európy operuje v 45 z celkového počtu 47 členských štátov národný alebo prinajmenšom regionálny ombudsman (okrem Monaka a San Marína).

³⁶ Článok 14 kapitoly 11 ústavy. Dostupné na internete: <https://www.riksdagen.se/en/SysSiteAssets/07.-dokument-lagar/the-constitution-of-sweden-160628.pdf/>, pozri aj: Nergelius J. (2019) The Constitution of Sweden and European Influences: The Changing Balance Between Democratic and Judicial Power. In: Albi A., Bardutzky S. (eds) National Constitutions in European and Global Governance: Democracy, Rights, the Rule of Law. T.M.C. Asser Press, The Hague. Dostupné na: https://doi.org/10.1007/978-94-6265-273-6_8.

³⁷ REIF, L. C.: *The Ombudsman, Good Governance and the International Human Rights System*. Leiden: Springer 2004. 431 strán. ISBN 978-90-04-13903-9.

³⁸ Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Chorvátsko, Írsko, Lotyšsko, Litva, Luxembursko, Maďarsko, Malta, Holandsko, Rakúsko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Švédsko, Slovensko, Slovinsko, Španielsko.

³⁹ EUROPEAN OMBUSMAN: *In Focus*. Dostupné na internete: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/home>. [cit. 12.10.2020].

Ústavný koncept nezávislej, ľahko dostupnej a „mäkkej“ kontroly verejnej správy prostredníctvom tzv. verejných ochrancov práv/ombudsmanov je dnes neoddeliteľne spojený s princípmi demokracie a zásadami právneho štátu.⁴⁰ Daný koncept predstavuje zásadný príspevok k efektívnosti spomenutých princípov a jeho rastúci význam pre ochranu ľudských práv a zodpovednosť za správu vecí verejných je uznávaný na celom svete.⁴¹ Ombudsmanské inštitúcie sú dnes neodmysliteľnou súčasťou všetkých druhov právnych poriadkov.⁴² Kolaps totality v Portugalsku, Španielsku, Grécku a tiež v rámci štátov strednej a východnej Európy s výsledným procesom demokratizácie priniesli nové podnety ohľadom zriadenia ombudsmanských typov inštitúcií. Spojením základných pojmov ako právny štát a ľudské práva sa status ombudsmanov pozdvihol na novú úroveň.⁴³ Ombudsmanské inštitúcie sa v zmysle akreditácie Výboru GANHRI pre regionálnu úroveň môžu uchádzať⁴⁴ o status tzv. NHRI inštitúcie – národnej inštitúcie pre ľudské práva.⁴⁵

V podmienkach SR má Verejný ochranca práv SR ústavou garantovanú pôsobnosť v rámci ôsmej hlavy Ústavy SR spolu s prokuratúrou SR. V zmysle čl. 151a ods. 2 Ústavy SR má Verejný ochranca práv SR právo iniciovať konanie pred Ústavným súdom SR: „Verejný ochranca práv môže predložiť Ústavnému súdu Slovenskej republiky návrh na začatie konania podľa čl. 125, ak všeobecne záväzný právny predpis porušuje základné právo alebo slobodu priznanú fyzickej osobe alebo právnickej osobe.“ Takýmto prípadom bola spolupráca Verejnej ochrankyne práv SR Prof. Márie Patakyovej a Komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím, JUDr. Zuzany Stavrovskej z roku 2018, kedy komisárka iniciovala stretnutie a verejná ochrankyňa práv podala návrh na začatie konania pred Ústavným súdom SR. V zmysle rozhodnutia Ústavného

⁴⁰ MAURERER, M.: *Die parlamentarischen Ombudsmann-Einrichtungen in den Mitgliedstaaten des Europarates*, in MATSCHER, F.: *Ombudsmann in Europa. Institutioneller Vergleich*, 1994, 123 strán. ISBN 978-3883571133.

⁴¹ REIF, L. C.: *The Ombudsman, Good Governance and the International Human Rights System*. Leiden: Springer 2004. 431 strán. ISBN 978-90-04-13903-9.

⁴² HOSSAIN, K. and BESSELINK, L.: *Human Rights Commissions and Ombudsman Offices. National Experiences throughout the World*, 2000. 812 strán. ISBN 978-9041115867.

⁴³ KUCSKO-STADLMAYER, G.: *European Ombudsman-Institutions: A comparative legal analysis regarding the multifaceted realisation of an idea*. New York: Springer. 2008. 575 s. ISBN 978-3-211-72880-2.

⁴⁴ Medzi vybrané podmienky, ktoré predmetný výbor požaduje možno zaradiť: nezávislosť inštitúcie, oprávnenie kontroly zlučiteľnosti účinného a budúceho práva s ľudskými právami, právo radiť a kontrolovať verejné agentúry v oblasti ľudských práv, povinnosť posilňovať ľudské práva a spolupráca s národnými a medzinárodnými organizáciami.

⁴⁵ Viac informácií ohľadom NHRI inštitúcií je možné dohľadať v štúdii Odboru Parlamentný inštitút K NR SR publikovanej v rámci edície Informácie s názvom *Ústavné, zákonné a medzinárodnoprávne zakotvenie štátom zriadených ľudskoprávných inštitúcií v Slovenskej republike*. Dostupné na internete: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=482611#44_2.

súdu SR je napádaná legislatíva ohľadom diskriminačných prvkov v rámci poskytovania príspevku pre osobné motorové vozidlo a na osobnú asistenciu v rozpore s Ústavou SR.⁴⁶

V zmysle požiadavky sme zmapovali oprávnenia ombudsmanov voči ústavnému súdu, ak sú prítomné, či je daná inštitúcia NHRI inštitúciou a či vôbec v danej krajine inštitúcia ombudsmanského typu pôsobí na štátnej, či federálnej úrovni. V tejto časti analýzy bola porovnávaná právna úprava nasledujúcich krajín: Česká republika, Francúzsko, Nemecko, Nórsko, Portugalsko, Rakúsko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo, Španielsko a Taliansko.

5.1 Česká republika

Veřejný ochránce práv ČR⁴⁷ (ďalej niekedy len „VOP“) nie je NHRI inštitúciou, avšak je inštitúciou ombudsmanského typu. V súvislosti s právomocami českého VOP voči ústavnému súdu sa danej inštitúcii priznáva pôsobnosť, ktorá v zmysle § 25 ods. 6 zákona 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv priznáva právomoc poveriť asistentov kancelárie VOP na konanie v mene VOP pred Ústavným súdom ČR: „Ochránce může pověřit asistenty a další zaměstnance Kanceláře, aby prováděli šetření ve věci podle § 15, 16 a § 21a odst. 1. Jednat jménem ochránce v příslušném řízení před soudem nebo Ústavním soudem však mohou pouze asistenti.“ Verejný ochranca práv ČR totiž môže podať návrh na zrušenie iného právneho predpisu alebo jeho jednotlivých ustanovení v zmysle čl. 87 ods. 1 písm. b) Ústavy ČR, ak sú v rozpore s ústavným poriadkom, resp. zákonom: „Návrh na zrušení jiného právního předpisu nebo jeho jednotlivých ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy jsou oprávněni podat - f) Veřejný ochránce práv.“⁴⁸ Jedná sa o abstraktnú a konkrétnu formu ústavnosti a zákonnosti iných právnych predpisov, t. j. právnych predpisov nižšej právnej sily ako zákon (môže sa jednať o právne predpisy vydané ministerstvami a inými správnymi orgánmi), avšak nie sú nimi všeobecne záväzné vyhlášky obcí a krajov, pretože tie sú vydávané v rámci výkonu územnej samosprávy. Na základe návrhu kvalifikovaného subjektu zaháji ústavný súd konanie o zrušení iného právneho predpisu alebo jeho ustanovenia v ktorom skúma, či je napadnutý právny predpis v súlade s ústavným poriadkom, resp. zákonom.⁴⁹

⁴⁶ VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV SR: Ústavný súd rozhodol v prospech ľudí so zdravotným postihnutím. Dostupné online: <https://www.vop.gov.sk/stavn-s-d-rozhodol-v-prospech-ud-so-zdravotn-m-postihn-m>. [cit. 12.10.2020].

⁴⁷ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV ČR: Aktuálně. Dostupné na internete: <https://www.ochrance.cz/>. [cit. 12.10.2020].

⁴⁸ Paragraf 64 odsek 2 písm. f) zákona č. 182/1993 Sb. v znení neskorších predpisov. Dostupné na internete: <http://zakony-online.cz/?s99&q99=all>. [cit. 12.10.2020].

⁴⁹ SLÁDEČEK a kol.: Ústava České republiky: komentář. 2 vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 1301 strán. ISBN 978-80-7400-590-9.

5.2 Francúzsko

Francúzsky ombudsman nazývaný *Defenseur de droits* (ochranca práv), nie je NHRI inštitúcia. Ochranca práv má právomoc navrhovať zmeny a doplnenia zákonov alebo iných právnych predpisov.⁵⁰ Z vlastnej iniciatívy alebo na žiadosť poslancov sa vyjadruje k návrhom alebo navrhovaným zákonom v oblasti svojej pôsobnosti na základe svojich odborných znalostí.⁵¹ Vo vzťahu k ústavnému súdu nemá špecifikované právomoci.

5.3 Nemecko

V Nemecku, ako bolo spomenuté, existujú len regionálne typy ombudsmanských inštitúcií. Nemecká národná inštitúcia pre ľudské práva (NHRI) - Nemecký inštitút pre ľudské práva⁵², nemá žiadnu právomoc voči ústavnému súdu. Ani ústava Nemecka v rámci svojich ustanovení neupravuje možnosť pre danú inštitúciu obrátiť sa na ústavný súd vo veci porušenia ústavnosti v oblasti ochrany ľudských práv.⁵³

5.4 Nórsko

Nórsky parlamentný ombudsman nemá právomoci⁵⁴ voči ústavnému súdu⁵⁵. Navyše, nórsky ombudsman nie je NHRI inštitúciou podobne ako na Slovensku⁵⁶, ale túto úlohu plní Nórsky národný inštitút pre ľudské práva⁵⁷. Nórsky ombudsman nemá celkovo žiadne právomoci voči súdom.

⁵⁰ DÉFENSEUR DES DROITS: *Espace Juridique*. Dostupné na internete : <https://juridique.defenseurdesdroits.fr/>. [cit. 09.10.2020].

⁵¹ DÉFENSEUR DES DROITS: *Protecting your rights*. Dostupné na internete: <https://www.defenseurdesdroits.fr/en/protecting-your-rights>. [cit. 09.10.2020].

⁵² Nejedná sa o inštitúciu ombudsmanského typu.

⁵³ BASIC LAW FOR THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY: *Basic Law*. Dostupné na internete: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>. [cit. 09.10.2020].

⁵⁴ LOVDATA: *Instruks for Stortingets ombudsmann for forvaltningen*. Dostupné na internete: <https://lovdata.no/dokument/STV/forskrift/1980-02-19-9862?q=stortingets%20instruks%20for%20sivilombudsmannen>. [cit. 09.10.2020].

⁵⁵ V Nórsku nepôsobí ústavný súd, iba Najvyšší súd Nórska.

⁵⁶ Na Slovensku pôsobí ako NHRI inštitúcia Slovenské národné stredisko pre ľudské práva so statusom „B“ v zmysle Parížskych princípov. Ako bolo spomenuté vyššie, komplexné návrhy ohľadom novej reformy, resp. presunu kompetencií danej inštitúcie priniesla Informácia č. 1 Odboru Parlamentný inštitút K NR SR, dostupná na internete: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=482611>.

⁵⁷ NORWEGIAN NATIONAL HUMAN RIGHTS INSTITUTION: *About us*. Dostupné na internete: <https://www.nhri.no/en/about/>. [cit. 09.10.2020].

5.5 Portugalsko

V Portugalsku pôsobí ako inštitúcia ombudsmanského typu tzv. Provedor de Justica, ktorá je národnou inštitúciou pre ľudské práva (NHRI). V zmysle článkov 281 a 283 ústavy môže ombudsman Portugalska vykonávať abstraktnú kontrolu ústavnosti a neústavnosti a má právomoc podať podnet na ústavný súd.

Článok 281⁵⁸

(Abstraktné preskúmanie ústavnosti a zákonnosti)

Ústavný súd má právomoc prejednávať a vyhlásiť rozhodnutie so všeobecnou záväznosťou ohľadom:

- a) *protiústavnosti akéhokoľvek právneho predpisu;*
- b) *nezákonnosti ustanovení v návrhoch zákonov z dôvodu porušenia zákona s vyššou právnou silou;*
- c) *nezákonnosti ustanovení v návrhoch regionálnych zákonov z dôvodu porušenia štatútu autonómneho regiónu;*
- d) *nezákonnosti ustanovení v návrhoch zákonov vydaných autonómne zvrchovaným subjektom z dôvodu porušenia práv štatútu autonómneho regiónu.*⁵⁹

Nasledujúce subjekty môžu podať návrh na Ústavný súd o vyslovenie protiústavnosti alebo nezákonnosti so všeobecne záväzným charakterom:

- a) *prezident republiky;*
- b) *predseda Zhromaždenia republiky (parlament);*
- c) *predseda vlády;*
- d) **ombudsman;**
- e) *generálny prokurátor;*
- f) *desatina členov Zhromaždenia republiky;*
- g) *ak dôvodom žiadosti o vyhlásenie neústavnosti je porušenie práv autonómnych oblastí alebo dôvodmi pre žiadosť o vyhlásenie nezákonnosti je porušenie príslušného štatútu, sú oprávnenými subjektmi zástupcovia republiky, zákonodarné zhromaždenia autonómnych oblastí, predsedovia zákonodarných zhromaždení autonómnych oblastí, predsedovia regionálnych vlád alebo jedna desatina členov príslušného zákonodarného zhromaždenia.*⁶⁰

⁵⁸ CONSTITUTION OF THE PORTUGUESE REPUBLIC: *Part IV*. Dostupné na internete: <https://dre.pt/part-iv>. [cit. 12.10.2020].

⁵⁹ Tamtiež.

⁶⁰ Tamtiež.

Ústavný súd môže tiež zvážiť a vyhlásiť za všeobecne záväznú protiústavnosť alebo nezákonnosť ktorejkoľvek normy za podmienok, že túto normu už v troch konkrétnych prípadoch označil za protiústavnú alebo nezákonnú.

Článok 283

(Neústavnosť v dôsledku opomenutia)

Ústavný súd na žiadosť prezidenta republiky a ombudsmana alebo z dôvodu porušenia práv autonómnych oblastí, na základe žiadostí predsedov zákonodarných zborov autonómnych oblastí, preskúma a preverí, či nedošlo k porušeniu ustanovení ústavy z dôvodu vynechania legislatívnych opatrení potrebných na vykonanie ústavných noriem. Ak ústavný súd overí existenciu neústavnosti, oznámi to príslušnému zákonodarnému orgánu.⁶¹

5.6 Rakúsko

V Rakúsku pôsobí ako NHRI inštitúcia tzv. Ombudsmanská rada⁶² (Ombudsman Board). Zákon o Ombudsmanskej rade (*Volksanwaltschaft*) definuje v § 1 ods. 2 (3) pôsobnosť Ombudsmanskej rady voči ústavnému súdu Rakúska: „Okrem uznesení o stálych pravidlách a rozdelení zodpovednosti a povinností podľa čl. 148h ods. 4 federálneho ústavného zákona sa uzneseniami rady ombudsmana budú riadiť aj sťažnosti podané na ústavný súd podľa čl. 148e, čl. 148f a čl. 148i ods. 1 druhá veta spolkového ústavného zákona.“

V zmysle článku 148e spolkovej ústavy Rakúska⁶³: „Na návrh Ombudsmanskej rady rozhoduje ústavný súd o nezákonnosti vyhlášok vydaných správnym orgánom.“

V zmysle článku 148f spolkovej ústavy Rakúska⁶⁴: „Ak medzi Ombudsmanskou radou a spolkovou vládou alebo spolkovým ministrom dôjde k rozdielnym názorom ohľadom výkladu právnych ustanovení, rozhodne o veci ústavný súd na návrh spolkovej vlády alebo ombudsmanskej rady.“

V zmysle článku 148i ods. 1 spolkovej ústavy Rakúska „Podľa ústavného práva krajiny (alebo spolkových krajín) možno Ombudsmanskú radu vyhlásiť za príslušnú v oblasti správy príslušnej samosprávnej oblasti. V takom prípade sa primerane použijú články 148e a 148f.“

⁶¹ Tamtiež.

⁶² OMBUSMAN ACT 1982: *Organization of the Ombudsman Board*. Dostupné na internete: https://volksanwaltschaft.gv.at/downloads/974v3/AOB_Ombudsman_Act.pdf. [cit. 12.10.2020].

⁶³ AUSTRIAN FEDERAL CONSTITUTION: *Chapter VIII*. Dostupné na internete: https://volksanwaltschaft.gv.at/downloads/a78uj/AOB_Austrian_Constitution_Chapter_VIII.pdf. [cit. 12.10.2020].

⁶⁴ Tamtiež.

5.7 Slovinsko

V Slovinsku pôsobí ako NHRI inštitúcia Ombudsman pre ľudské práva. Podobne ako v podmienkach SR, daná inštitúcia je nositeľom statusu „B“ v zmysle Parížskych princípov.⁶⁵

Pozícia Ombudsmana pre ľudské práva bola v Slovenskej republike vytvorená s cieľom zabezpečiť všeobecnú ochranu ľudských práv a základných slobôd. Ombudsman pre ľudské práva, jeho štyria zástupcovia alebo jeho asistenti prijímajú sťažnosti od osôb, ktoré sa domnievajú, že došlo k porušeniu ľudských práv alebo základných slobôd zo strany verejného orgánu, miestneho samosprávneho orgánu alebo zo strany právnickej osoby podliehajúcej verejnému právu. Ombudsman pre ľudské práva vykonáva svoju činnosť na základe zákona o ombudsmanovi pre ľudské práva z roku 1994 (*Zakon o Varuhu človekovih pravic*).⁶⁶

Ombudsman pre ľudské práva môže

- upozorniť páchatela, ktorý sa dopustil porušenia práv, aby napravitel alebo zastavil spôsobené nezrovnalosti alebo
- navrhnúť, aby bola poskytnutá náhrada škody,
- **podať Ústavnému súdu žiadosť o posúdenie ústavnosti a zákonnosti niektorých ustanovení alebo zákonov alebo**
- podať ústavnú sťažnosť na základe porušenia práva,
- predložiť vláde alebo parlamentu podnet na zmenu alebo doplnenie zákonov alebo iných ustanovení,
- navrhnúť všetkým orgánom, ktoré spadajú do jeho právomoci, aby zlepšili svoje fungovanie a vzťahy so stranami,
- poskytnúť komukoľvek svoje stanovisko ku konkrétnemu prípadu, ktorý sa týka porušenia práv a slobôd bez ohľadu na druh konania alebo stupeň preskúmania prípadu pred príslušným orgánom.⁶⁷

Ombudsman nemôže skúmať prípady, ktorými sa zaoberajú súdy, okrem výnimočných prípadov. Podľa zákona ombudsman nemá v rámci súkromného sektora žiadne právomoci, takže nemôže zasiahnuť v prípadoch, ak dôjde napríklad k porušeniu práv súkromnou spoločnosťou. Ombudsman v spolupráci s mimovládnyimi a humanitárnymi organizáciami takisto monitoruje miesta zadržania osôb a spôsob, akým sa zaobchádza s osobami, ktoré boli zadržané, alebo ktorých sloboda bola obmedzená. V rámci svojej

⁶⁵ HUMAN RIGHTS OMBUDSMAN: *Home page*. Dostupné na internete: <http://www.varuh-rs.si/en/>. [cit. 12.10.2020].

⁶⁶ EUROPEAN JUSTICE: *Podanie na súd (Základné práva)*. Dostupné na internete: https://e-justice.europa.eu/content_fundamental_rights-176-si-sk.do?member=1. [cit. 12.10.2020].

⁶⁷ Tamtiež.

právomoci môže ombudsman monitorovať, upozorňovať a poskytovať poradenstvo, ale nesmie prijímať úradné rozhodnutia.

5.8 Spojené kráľovstvo

Úlohou verejného ochrancu práv (*Parliamentary and Health Service Ombudsman*) je poskytovať služby verejnosti vykonávaním nezávislého vyšetrovania sťažností týkajúcich sa nevhodného alebo nespravodlivého konania alebo poskytovania služieb nedostatočnej kvality zo strany ministerstiev, štátnej správy, iných verejných orgánov v Spojenom kráľovstve a národného systému zdravotnej starostlivosti (NHS).⁶⁸ Vzhľadom k tomu, že v rámci Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska nepôsobí ústavný súd, daná inštitúcia nemá voči nej právomoci, a taktiež nemá právomoci ani voči najvyššiemu súdu.⁶⁹

5.9 Španielsko

V Španielsku pôsobí ako inštitúcia ombudsmanského typu tzv. Defensor el Pueblo (Verejný ochranca práv), ktorá je NHRI inštitúciou so statusom „A“ v zmysle Parížskych princípov. Zároveň je Verejný ochranca práv inštitúcia, ktorá chráni a obhajuje základné práva a občianske slobody, pričom na tento účel môže dohliadať na činnosť orgánov a agentúr, ktoré v Španielsku spravujú verejnoprospešné služby, a španielskych zastupiteľských úradov v zahraničí, ktoré jednájú so španielskymi občanmi. Ak verejný ochranca práv dostane podnety týkajúce sa nezrovnalostí v oblasti výkonu spravodlivosti, odošle ich na prokuratúru, ktorá ich prešetrí a v súlade so zákonom prijme náležité opatrenia alebo ich postúpi Najvyššej súdnej rade. Verejný ochranca práv môže takisto predložiť vláde odporúčania, a to v prípade potreby legislatívnych zmien. Verejný ochranca práv môže podať dovolanie z dôvodu neústavnosti a porušenia práv a slobôd a začať konanie *habeas corpus*.⁷⁰

V zmysle § 162 španielskej ústavy⁷¹ má verejný ochranca práv (rovnako ako prokuratúra, fyzická či právnická osoba) právo podať individuálne podanie na ochranu základných práv (*recurso de amparo*).⁷²

⁶⁸ EUROPEAN JUSTICE: *Podanie na súd (Základné práva)*. Dostupné na internete: https://e-justice.europa.eu/content_fundamental_rights-176-ew-sk.do?member=1. [cit. 09.10.2020].

⁶⁹ PARLIAMENTARY AND HEALTH SERVICE OMBUDSMAN: *What we do*. Dostupné na internete: <https://www.ombudsman.org.uk/about-us/what-we-do>. [cit. 09.10.2020].

⁷⁰ EUROPEAN JUSTICE: *Podanie na súd (Základné práva)*. Dostupné na internete: https://e-justice.europa.eu/content_fundamental_rights-176-es-sk.do?member=1. [cit. 09.10.2020].

⁷¹ CONGRESO: *Constitution*. Dostupné na internete: http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/Norm/const_espa_texto_ingles_0.pdf. [cit. 09.10.2020].

⁷² CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA: *Constitución*. Dostupné na internete: <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>. [cit. 09.10.2020].

5.10 Taliansko

V rámci Talianska pôsobí ako ombudsmanská inštitúcia tzv. Coordinamento Nazionale dei Difensori Civici delle Regioni e delle Province autonome⁷³. Daná inštitúcia nie je NHRI inštitúciou, pôsobí na regionálnej úrovni a nemá právomoci voči ústavnému súdu.

Tabuľka č. 1 nižšie uvádza grafický prehľad jednotlivých krajín, a to, či v danej krajine má inštitúcia ombudsmanského typu právomoci voči ústavnému súdu, a zároveň, či daná inštitúcia je nositeľom oprávnenia NHRI – národná inštitúcia pre ľudské práva.

	Právomoc pred ústavným súdom	NHRI inštitúcia
Česká republika	Áno	Nie
Francúzsko	Nie	Nie
Nemecko ⁷⁴	Nie	Nie
Nórsko ⁷⁵	Nie	Nie
Portugalsko	Áno	Áno
Rakúsko	Áno	Áno
Slovinsko	Áno	Áno
Spojené kráľovstvo	Nie	Nie
Španielsko	Áno	Áno
Taliansko	Nie	Nie

Tabuľka č. 1: Grafický prehľad krajín v súvislosti s právomocami ombudsmana voči ústavnému súdu, a či daná inštitúcia plní funkciu NHRI inštitúcie

Ako je možné vidieť, v rámci vybraných krajín majú právomoc iniciovať konanie pred ústavným súdom ombudsmani v krajinách ako Česká republika, Portugalsko, Rakúsko, Slovinsko a Španielsko. Dôležitým aspektom však bola aj skutočnosť, či daná krajina disponuje ústavným súdom ako takým. V druhom stĺpci je taktiež možné vidieť, či ombudsmanské inštitúcie sú nositeľmi statusu NHRI (národnej inštitúcie pre ľudské práva). NHRI inštitúcie pôsobia ako štátom zriadené ľudskoprávne inštitúcie, nezávislé od vlády, ktoré by mali pôsobiť s čo najširším mandátom ochrany ľudských práv.⁷⁶ V Nemecku a Taliansku pôsobia ombudsmani iba na regionálnej úrovni a nie celoplošne. V štátoch ako Nórsko, Francúzsko či Spojené kráľovstvo síce (parlamentný) ombudsman je prítomný, avšak úlohu NHRI inštitúcie vykonáva iná inštitúcia, podobne ako v podmienkach SR a ani v jednej krajine nemá daná inštitúcia právomoc voči ústavnému súdu.

⁷³ COORDINAMENTO NAZIONALE: Home. Dostupné na internete: <https://www.difesacivicaitalia.it/>. [cit. 12.10.2020].

⁷⁴ V Nemecku, ako bolo spomenuté, pôsobia ombudsmani len na regionálnej úrovni, pričom národnou inštitúciou pre ľudské práva je Nemecký inštitút pre ľudské práva.

⁷⁵ V Nórsku síce pôsobí ombudsmanský typ inštitúcie, avšak úlohu NHRI plní iná inštitúcia, podobne ako v podmienkach SR.

⁷⁶ ENNHRI: About National Human Rights Institutions. Dostupné online: <http://ennhri.org/about-nhris/>. [cit. 12.10.2020].

6 Pôsobnosť najvyššieho správneho súdu

V tejto časti bola analyzovaná právna úprava v nasledujúcich krajinách: Česká republika, Francúzsko, Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko a Švédsko.

6.1 Česká republika

V zmysle paragrafu 12 odseku 1 zákona č. 150/2002 Sb. správny súdny poriadok je „Nejvyšší správní soud jako vrcholný soudní orgán ve věcech patřících do pravomoci soudů ve správním soudnictví zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování tím, že rozhoduje o kasačních stížnostech v případech stanovených tímto zákonem⁷⁷, a dále rozhoduje v dalších případech stanovených tímto nebo zvláštním zákonem.“⁷⁸

Na webovom sídle Najvyššieho správneho súdu je právomoc uvedená nasledovne: „Do pravomocí Nejvyššího správního soudu spadá zejména rozhodování o kasačních stížnostech proti rozhodnutím krajských soudů o žalobách a návrzích na ochranu veřejných subjektivních práv. Nejvyšší správní soud navíc rozhoduje v jediném stupni v některých specifických oblastech práva, zejména ve věcech volebních, ve věcech rozpuštění politických stran a politických hnutí, pozastavení nebo znovuoobnovení jejich činnosti⁷⁹, jakož i v řízení o některých kladných a záporných kompetenčních sporech mezi orgány veřejné správy⁸⁰. Nejvyšší správní soud jako kárný soud rozhoduje o kárné odpovědnosti soudců, státních zástupců a exekutorů⁸¹. Nejvyšší správní soud také rozhoduje o kasačních stížnostech proti rozhodnutím krajských soudů ve věcech zrušení opatření obecné povahy nebo jejich částí pro rozpor se zákonem, stejně jako o kasačních stížnostech ve věcech místního a krajského referenda.“⁸²

6.2 Francúzsko

Podľa článku L111-1 zákonníka správneho súdnictva je štátna rada najvyššou správnou inštanciou. Rozhoduje nezávisle o kasačných opravných prostriedkoch proti

⁷⁷ Kasačná sťažnosť. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-150#cast3-hlava3-dil1>.

⁷⁸ Paragraf 12 odsek 1 zákona č. 150/2002 Sb. správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-150#p12-1>. [cit. 12.10.2020].

⁷⁹ Paragraf 95 zákona č. 150/2002 Sb. správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-150#p95>. [cit. 12.10.2020].

⁸⁰ Paragraf 97 zákona č. 150/2002 Sb. správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-150#p97>. [cit. 12.10.2020].

⁸¹ Paragraf 3 zákona č. 7/2002 Sb. o konaní vo veciach sudcov, štátnych zástupcov a súdnych exekutorov v znení neskorších predpisov. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/zzcr/2002-7/znenie-20191201#p3>. [cit. 12.10.2020].

⁸² Všeobecné informácie. Dostupné na internete: <http://www.nssoud.cz/Obecne-informace/art/557?menu=173>. [cit. 12.10.2020].

rozhodnutiam vydaným v poslednej inštancii rôznymi správnymi súdmi, ako aj proti tým, ktoré sa jej boli postúpené ako sudcovi v prvostupňovom konaní alebo ako odvolaciemu sudcovi.⁸³

Na webovom sídle štátnej rady je uvedené, že má tri druhy kompetencie:

- ako kasačný súd rozhodujúci o dovolaniach proti rozhodnutiam odvolacích správnych súdov, proti súdnym rozhodnutiam osobitných správnych súdov a proti rozhodnutiam vydaným v určitých konaniach, kedy správne súdy vydávajú rozhodnutia v prvej a poslednej inštancii,
- ako odvolací súd proti rozhodnutiam správnych tribunálov vydaných vo veciach miestnych volieb,
- ako súd prvej a poslednej inštancie pri rozhodovaní o dekrétach, regulačných nariadeniach ministrov, sporoch o regionálnych a európskych voľbách.⁸⁴

6.3 Nemecko

Podľa paragrafu 49 správneho súdneho poriadku Spolkový správny súd rozhoduje o:

- odvolaniach v právnych otázkach proti rozsudkom Vyššieho správneho súdu,
- odvolaniach v právnych otázkach proti rozsudkom správnych súdov,
- sťažnostiach proti rozhodnutiu o (ne)sprístupnení dokumentov podľa paragrafu 99 odseku 2, odmietnutiu odvolania týkajúceho sa právnej otázky podľa paragrafu 133 odseku 1 správneho súdneho poriadku a sťažnostiach podľa paragrafu 17a odseku 4 štvrtej vety zákona o súdoch (sťažnosť je prípustná, ak ide o významnú právnu otázku alebo sa súd odchýlil od rozhodnutia jedného z najvyšších spolkových súdov).⁸⁵

Podľa paragrafu 50 správneho súdneho poriadku Spolkový správny súd rozhoduje v prvej a poslednej inštancii o:

- verejnoprávnych sporoch, ktoré nie sú ústavnej povahy, medzi spolkom a spolkovými krajinami, a medzi jednotlivými spolkovými krajinami,
- žalobách proti zákazu združení vydaných ministrom vnútra a nariadeniach v zmysle zákona o združeníach,
- sporoch o príkazoch na vyhostenie a ich výkonu,

⁸³ Článok L111-1 zákonníka správneho súdnictva. Dostupné na internete: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGIARTI000006449167/2001-01-01/>. [cit. 09.10.2020].

⁸⁴ Správne súdnictvo. Dostupné na internete: <https://www.conseil-etat.fr/le-conseil-d-etat/missions/juger-l-administration>.

⁸⁵ Článok 49 správneho súdneho poriadku. Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_vwgo/englisch_vwgo.html. [cit. 09.10.2020].

- žalobách vyplývajúcich z dokumentácií v rámci pôsobnosti spolkovéj spravodajskej služby,
- žalobách proti opatreniam a rozhodnutiam ukladajúcim pokutu za správanie za nerešpektovanie dôstojnosti spolkového snemu, podľa kódexu správania sa poslancov a vo veciach obmedzení po skončení výkonu funkcie,
- v súvislosti so všetkými a akýmikoľvek spormi súvisiacimi so schvaľovaním projektov a plánov pre projekty podľa všeobecného železničného zákona, spolkového zákona o diaľniciach, spolkového zákona o vodných cestách, zákona o rozšírení elektrického vedenia, spolkového zákona o plánoch požiadaviek alebo zákona o plánovaní tratí s magnetickou levitáciou.⁸⁶

Do pôsobnosti spadá aj rozhodovanie o príslušnosti súdu v prípade sporu, keď príslušnosť je určená najbližším nadriadeným súdom.⁸⁷

6.4 Rakúsko

Najvyšší správny súd rozhoduje o:

- odvolaniach proti rozhodnutiam správnych súdov z dôvodu nezákonnosti,
- žiadostiam o stanovenie lehoty z dôvodu porušenia povinnosti správneho súdu vydať rozhodnutie,
- kompetenčné spory medzi správnymi súdmi alebo medzi správnymi súdmi a najvyšším správnym súdom.

Zákon môže stanoviť, že najvyšší správny súd má právomoc rozhodovať o žiadostiach všeobecných súdov o zákonnosti rozhodnutia. Najvyšší správny súd taktiež rozhoduje o sťažnostiach osôb, ktoré namietajú porušenie ich práv podľa všeobecnej smernice o ochrane osobných údajov správnymi súdmi pri výkone súdnych právomocí. Odvolanie proti rozhodnutiu správneho súdu je prípustné, ak záleží na riešení právnej otázky, ktorá má zásadný význam, najmä preto, že rozhodnutie sa odchyľuje od judikatúry najvyššieho správneho súdu alebo v predchádzajúcej judikatúre najvyššieho správneho súdu nie je zodpovedaná jednotne.⁸⁸

⁸⁶ Článok 50 správneho súdneho poriadku. Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_vwgo/englisch_vwgo.html. [cit. 12.10.2020].

⁸⁷ Článok 53 správneho súdneho poriadku. Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_vwgo/englisch_vwgo.html. [cit. 12.10.2020].

⁸⁸ Článok 133 zákona o najvyššom správnom súde. Dostupné na internete: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000138>. [cit. 12.10.2020].

6.5 Švajčiarsko

Podľa článku 31 zákona o spolkovom správnom súde patria do pôsobnosti uvedeného súdu sťažnosti proti rozhodnutiam uvedeným v článku 5 zákona o správnom konaní.⁸⁹ Patria sem rozhodnutia orgánov v individuálnych veciach, ktoré sú založené na verejnom práve konfederácie a ich predmetom sú:

- založenie, zmena a odňatie práv a povinností,
- zistenie existencie, neexistencie alebo rozšírenia práv a povinností,
- zamietnutie návrhov na určenie, zmenu, odňatie alebo zistenie práv alebo povinností alebo zamietnutie týchto návrhov bez prejednávania veci samej.

Okrem uvedeného sa za predmetné rozhodnutia považujú aj donucovacie opatrenia (nahradenie úkonu rozhodnutím súdu alebo treťou stranou na náklady zodpovednej osoby, priamy výkon priamo voči zodpovednej osobe alebo jej majetku), dočasné opatrenie, rozhodnutia o námietkach, odvolacie rozhodnutia, rozhodnutia o prieskume a odôvodňujúce stanoviská.⁹⁰

Podľa článku 35 zákona o rozhoduje spolkový správny súd v prvej inštancii o:

- sporoch plynúcich z verejnoprávnych kontraktov spolkovej vlády, jej inštitúcií a spoločností, a orgánov alebo organizácií mimo federálnej správy, ktoré majú zverené federálne verejnoprávne úlohy;
- sporoch o odporúčaniach vydaných úradníkom na ochranu osobných údajov v oblasti súkromného práva,
- sporoch medzi konfederáciou a národnou bankou týkajúcich sa dohôd o bankových službách a dohôd o rozdelení ziskov,
- žiadostiach o zhabanie majetkov podľa zákona o zmrazení a reštitúcii nezákonne získaného majetku zahraničných politicky exponovaných osôb.⁹¹

Podľa článku 36a zákona rozhoduje spolkový správny súd aj v prípade sporov medzi spolkovými orgánmi alebo medzi spolkovými a kantonálnymi orgánmi. Podľa článku 36b

⁸⁹ Článok 31 zákona o najvyššom správnom súde. Dostupné na internete: <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/20010206/index.html#fn-#a33-23>. [cit. 09.10.2020].

⁹⁰ Článok 5 zákona o správnom konaní. Dostupné na internete: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19680294/index.html>. [cit. 09.10.2020].

⁹¹ Článok 35 zákona o najvyššom správnom súde. Dostupné na internete: <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/20010206/index.html#fn-#a33-23>. cit. [09.10.2020].

rozhoduje aj o opatreniach pri obstarávaní spravodajskou službou podľa spolkového zákona o spravodajskej službe.⁹²

6.6 Švédsko

Podľa paragrafu 35 správneho poriadku najvyšší správny súd rozhoduje o dovolaniach proti rozhodnutiam odvolacieho súdu, ktoré boli na odvolacom súde začaté odvolaním, podaním alebo návrhom, a dostali povolenie. Uvedené neplatí pre žaloby podané parlamentným ombudsmanom alebo „kancelárom spravodlivosti“⁹³ v prípadoch zahŕňajúcich disciplinárnu zodpovednosť alebo zbavenie alebo obmedzenie práva vykonávať profesiu v zdravotníckej starostlivosti, zubnej starostlivosti, maloobchode v zdravotníctve alebo veterinárstve, alebo žalôb podaných „kancelárom spravodlivosti“ v prípadoch zákona o úverových informáciách alebo zákona o vymáhaní dlhov.⁹⁴

Povolenie sa udelí, ak je to potrebné, aby do budúcnosti existovalo usmernenie o spôsobe uplatňovania zákona, ktoré vychádza z rozhodnutia najvyššieho správneho súdu, alebo ak existujú osobitné dôvody pre prieskum napadnutého rozhodnutia, napríklad ak existuje právo na obnovu konania alebo ak je rozhodnutie odvolacieho súdu spôsobené zjavne hrubou nedbanlivosťou alebo hrubým omylom. Ak je povolenie udelené v jednom alebo viacerých podobných prípadoch, tak sa povolenie môže udeliť aj v iných prípadoch.⁹⁵

Povolenie môže byť obmedzené na určitú otázku prípadu, ak jej preskúmanie je dôležité pre usmernenie uplatňovania zákona v budúcnosti (otázka precedensu), alebo určitú časť prípadu.⁹⁶

⁹² Článok 36a a 36b zákona o najvyššom správnom súde. Dostupné na internete: <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/20010206/index.html#fn-#a33-23>. [cit. 09.10.2020].

⁹³ Ide o vládnu agentúru opravenú zastupovať štát v právnych sporoch (napr. v žalobách o náhradu škody voči štátu) a konať ako zástupca vlády pri dohľade nad orgánmi a štátnymi zamestnancami. Bližšie pozri: <https://www.government.se/government-agencies/chancellor-of-justice/>.

⁹⁴ Paragraf 35 správneho poriadku. Dostupné na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forvaltningsprocesslag-1971291_sfs-1971-291. [cit. 09.10.2020].

⁹⁵ Paragraf 36 správneho poriadku. Dostupné na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forvaltningsprocesslag-1971291_sfs-1971-291. [cit. 09.10.2020].

⁹⁶ Paragraf 36a správneho poriadku. Dostupné na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forvaltningsprocesslag-1971291_sfs-1971-291. [cit. 09.10.2020].

7 Záver

Predložená analýza sa venovala piatim hlavným výskumným otázkam. V prvom rade bolo nutné zmapovať jednotlivé znaky skutkovej podstaty trestného činu ohýbania práva, ktorý je známy z praktika nemeckej právnej úpravy ako „Rechtsbeugung“. Predmetný trestný čin upravuje § 339 nemeckého trestného zákona. Analýza dopodrobna vysvetlila pôvod, subjekt, subjektívnu stránku, objekt a objektívnu stránku daného trestného činu. Okrem praktika nemeckej právnej úpravy iné štáty, analyzované v tejto časti, daný trestný čin vo svojich právnych poriadkoch nemajú upravený.

Ďalšia časť sa venovala trestnému stíhaniu sudcov. Napríklad v Českej republike sa vyžaduje súhlas orgánu, ktorý sudcu ustanovil do funkcie, pričom v Portugalsku je nutný súhlas inštančne nadriadeného súdu, resp. najvyššieho súdu. Ostatné zo štátov, skúmaných v tejto časti analýzy, nemajú podobné procesné záruky pre sudcov.

V tretej časti analýzy sme sa venovali kontrole ústavnosti. Tá je upravená rôznorodo. Napríklad v Českej republike môže podať návrh na zrušenie zákona alebo jeho jednotlivých ustanovení ten, kto podal ústavnú sťažnosť spoločne s návrhom na zrušenie zákona, alebo jeho jednotlivých ustanovení, ak jeho uplatnením nastala skutočnosť, ktorá je predmetom ústavnej sťažnosti, a podľa tvrdenia navrhovateľa sú v rozpore s ústavným zákonom. Návrh na zrušenie môže podať aj senát ústavného súdu, ak to vyplynie z konania o ústavnej sťažnosti. Vo Francúzsku môže osoba namietat zákon v konaní pred súdom, ten sa môže obrátiť na Štátnu radu. V Rakúsku môže osoba namietat protiústavnosť, ak jej zákon priamo porušuje práva.

Predposledná časť analýzy zmapovala právomoci ombudsmana, ak je prítomný, voči ústavnému súdu vo vybraných krajinách.

Posledná časť sa venovala pôsobnosti najvyššieho správneho súdu vo vybraných krajinách. Obvyklou právomocou najvyšších správnych súdov je rozhodovanie o kasačných sťažnostiach, o odvolaniach a o kompetenčných sporoch. V niektorých prípadoch rozhoduje aj o volebných veciach (napr. Česká republika a Francúzsko).

Použité zdroje

1. AUSTRIAN FEDERAL CONSTITUTION: *Chapter VIII*. Dostupné na internete: https://volksanwaltschaft.gv.at/downloads/a78uj/AOB_Austrian_Constitution_Chapter_VIII.pdf.
2. BASIC LAW FOR THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY: *Basic Law*. Dostupné na internete: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>.
3. BGH, rozsudok z 22. januára, 2014, sp. značka 2 StR 479/13.
4. CONGRESO: *Constitution*. Dostupné na internete: http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/Norma_const_esp_texto_ingles_0.pdf.
5. CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA: *Constitución*. Dostupné na internete: <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>.
6. COORDINAMENTO NAZIONALE: *Home*. Dostupné na internete: <https://www.difesacivicaItalia.it/>.
7. DÉFENSEUR DES DROITS: *Espace Juridique*. Dostupné na internete : <https://juridique.defenseurdesdroits.fr/>.
8. DÉFENSEUR DES DROITS: *Protecting your rights*. Dostupné na internete: <https://www.defenseurdesdroits.fr/en/protecting-your-rights>.
9. DIE FREIE JURISTISCHE BIBLIOTHEK: *Wie Rechtsbeugung nach § 339 StGB in Wirklichkeit aussieht: Der Vergleich des Diktators über das Protokoll*. Dostupné na internete: <https://opiniojuris.de/aufsatz/3395>.
10. DUBBER, M. a HÖRNL, T.: *Criminal Law: A Comparative Approach*. Oxford: Oxford University Press, 2014. 710 s. ISBN 978-0-19-958960-9.
11. ENNHRI: *About National Human Rights Institutions*. Dostupné online: <http://ennhri.org/about-nhris/>.
12. EUROPEAN JUSTICE: *Podanie na súd (Základné práva)*. Dostupné na internete: https://e-justice.europa.eu/content_fundamental_rights-176-ew-sk.do?member=1.
13. EUROPEAN OMBUDSMAN: *National Ombudsmen*. Dostupné na internete: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/european-network-of-ombudsmen/members/national-ombudsmen;jsessionid=5539336932135E7DFA7134ABA60CE655>.
14. EUROPEAN OMBUDSMAN: *In Focus*. Dostupné na internete: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/home>.
15. HOSSAIN, K. and BESSELINK, L.: *Human Rights Commissions and Ombudsman Offices. National Experiences throughout the World*, 2000. 812 strán. ISBN 978-9041115867.
16. HUMAN RIGHTS OMBUDSMAN: *Home page*. Dostupné na internete: <http://www.varuh-rs.si/en/>.
17. KUCSKO-STADLMAYER, G.: *European Ombudsman-Institutions: A comparative legal analysis regarding the multifaceted realisation of an idea*. New York: Springer. 2008. 575 s. ISBN 978-3-211-72880-2.
18. LIENHARD, ANDREAS, et al. "The Federal Supreme Court of Switzerland: Judicial Balancing of Federalism without Judicial Review." *Courts in Federal Countries: Federalists or Unitarists?*, edited by NICHOLAS ARONEY and JOHN KINCAID, University of Toronto Press, Toronto; Buffalo; London, 2017, s. 416–17. JSTOR. Dostupné na: www.jstor.org/stable/10.3138/j.ctt1whm97c.17.

19. LOVDATA: *Instruks for Stortingets ombudsmann for forvaltningen*. Dostupné na internete: <https://lovdata.no/dokument/STV/forskrift/1980-02-19-9862?q=stortingets%20instruks%20for%20sivilombudsmannen>.
20. Mahon P. (2019) Judicial Federalism and Constitutional Review in the Swiss Judiciary. In: Ladner A., Soguel N., Emery Y., Weerts S., Nahrath S. (eds) *Swiss Public Administration. Governance and Public Management*. Palgrave Macmillan, Cham. Dostupné na: https://doi.org/10.1007/978-3-319-92381-9_8
21. MAURERER, M: *Die parlamentarischen Ombudsmann-Einrichtungen in den Mitgliedstaaten des Europarates*, in MATSCHER, F.: *Ombudsmann in Europa*. Institutioneller Vergleich, 1994, 123 strán. ISBN 978-3883571133.
22. Nergelius J. (2019) The Constitution of Sweden and European Influences: The Changing Balance Between Democratic and Judicial Power. In: Albi A., Bardutzky S. (eds) *National Constitutions in European and Global Governance: Democracy, Rights, the Rule of Law*. T.M.C. Asser Press, The Hague. Dostupné na: https://doi.org/10.1007/978-94-6265-273-6_8.
23. NORWEGIAN NATIONAL HUMAN RIGHTS INSTITUTION: *About us*. Dostupné na internete: <https://www.nhri.no/en/about/>.
24. OMBUSMAN ACT 1982: *Organization of the Ombudsman Board*. Dostupné na internete: https://volksanwaltschaft.gv.at/downloads/974v3/AOB_Ombudsman_Act.pdf.
25. PARLIAMENTARY AND HEALTH SERVICE OMBUDSMAN: *What we do*. Dostupné na internete: <https://www.ombudsman.org.uk/about-us/what-we-do>.
26. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024. Dostupné on-line na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=477513>
27. REIF, L. C.: *The Ombudsman, Good Governance and the International Human Rights System*. Leiden: Springer 2004. 431 strán. ISBN 978-90-04-13903-9.
28. SLÁDEČEK a kol.: *Ústava České republiky: komentář*. 2 vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 1301 strán. ISBN 978-80-7400-590-9.
29. SOBEK, T. *Právní myšlení: Kritika moralismu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s.37.
30. Spolková ústava Švajčiarskej federácie. Dostupné na internete: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19995395/index.html>.
31. Správny poriadok. Dostupné na: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forvaltningsprocesslag-1971291_sfs-1971-291
32. Správne súdnictvo. Dostupné na internete: <https://www.conseil-etat.fr/le-conseil-d-etat/missions/juger-l-administration>.
33. Správny súdny poriadok. Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_vwgo/englisch_vwgo.html.
34. ŠAMKO, P. *Trestný čin prekrúcania (ohýbania) práva*. Dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a833-trestny-cin-prekrucania-ohybania-prava>.
35. Štúdia Odboru Parlamentný inštitút K NR SR publikovaná v rámci edície Informácie s názvom *Ústavné, zákonné a medzinárodnoprávne zakotvenie štátom zriadených ľudskoprávnych inštitúcií v Slovenskej republike*. Dostupné na internete: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=482611#44_2.
36. Ústava Českej republiky. Dostupné na internete: <https://psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

37. Ústava Portugalskej republiky. Dostupné na internete: <https://dre.pt/constitution-of-the-portuguese-republic>.
38. Ústava zo 4. októbra 1958. Dostupné na internete: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/en/constitution-of-4-october-1958>.
39. VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV SR: *Ústavný súd rozhodol v prospech ľudí so zdravotným postihnutím*. Dostupné online: <https://www.vop.gov.sk/stavn-s-d-rozhodol-v-prospech-ud-so-zdravotn-m-postihnut-m>.
40. VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV ČR: *Aktuálně*. Dostupné na internete: <https://www.ochrance.cz/>.
41. Všeobecné informácie. Dostupné na internete: <http://www.nssoud.cz/Obecne-informace/art/557?menu=173>.
42. Základný zákon. Dostupné na internete: <https://www.riksdagen.se/en/SysSiteAssets/07.-dokument--lagar/the-constitution-of-sweden-160628.pdf/>.
43. Základný zákon Nemeckej spolkovej republiky. Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0518.
44. Zákon č. 150/2002 Sb. správny súdny poriadok. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-150#p12-1>.
45. Zákon č. 182/1993 Sb. o Ústavnom súde. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/zzcr/1993-182>.
46. Zákon č. 6/2002 Sb. o súdoch a sudcoch. Dostupné na internete: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6>.
47. Zákon č. 7/2002 Sb. o konaní vo veciach sudcov, štátnych zástupcov a súdnych exekútorov. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/zzcr/2002-7/znenie-20191201#p3>.
48. Zákon o najvyššom správnom súde. Dostupné na internete: <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/20010206/index.html#fn-#a33-23>.
49. Zákon o najvyššom správnom súde. Dostupné na internete: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000138>.
50. Zákon o organizácii súdnej moci Portugalskej republiky. Dostupné na internete: https://dre.pt/web/guest/legislacao-consolidada/-/lc/124568276/202009181235/73760925/diploma/indice?p_p_state=maximized.
51. Zákon o Spolkovom ústavnom súde. Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bverfgg/englisch_bverfgg.html#p0344.
52. Zákon o správnom konaní. Dostupné na internete: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19680294/index.html>.
53. Zákoník správneho súdnictva. Dostupné na internete: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGIARTI000006449167/2001-01-01/>.